

**ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 25ης Φεβρουαρίου 1999***

Στην υπόθεση C-131/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση της Pretura circondariale di Bologna (Ιταλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Annalisa Carbonari κ.λπ.

και

Università degli Studi di Bologna,

Ministero della Sanità,

Ministero dell'Università e della Ricerca Scientifica,

Ministero del Tesoro,

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 82/76/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 1982, περί τροποποίησης της οδηγίας 75/362/ΕΟΚ περί αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής και περί των μέτρων προς διευκόλυνση της

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως και του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθώς και της οδηγίας 75/363/ΕΟΚ περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τις δραστηριότητες των ιατρών (ΕΕ L 43, σ. 21),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. C. Moitinho de Almeida, προεδρεύοντα του τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward (εισηγητή), L. Sevón και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Annalisa Carbonari κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον Giuseppe Lerro, δικηγόρο Μπολόνιας, Roberto Mastroianni, δικηγόρο Cosenza, και Paolo Piva, δικηγόρο Βενετίας,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή Umberto Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Oscar Fiumara, avvocato dello Stato,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Luis Pérez De Ayala Becerril, abogado del Estado,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Enrico Traversa και Berend Jan Drijber, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις των Annalisa Carbonari κ.λπ., που εκπροσωπήθηκαν από τους Paolo Piva και Giuseppe Lerro, της Ιταλικής Κυβερνήσεως, που εκπροσωπήθηκε από τον Oscar Fiumara, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, που εκπροσωπήθηκε από τη Nuria Diaz Abad, abogado del Estado, και της Επιτροπής, που εκπροσωπήθηκε από τον Enrico Traversa, κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαΐου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 2ας Ιουλίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 2ας Δεκεμβρίου 1996, που περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Απριλίου 1997, η Pretura circondariale di Bologna υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 82/76/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 1982, περί τροποποίησης της οδηγίας 75/362/ΕΟΚ περί αμοιβαίας αναγνώρισεως των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής και περί των μέτρων προς διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως και του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθώς και της οδηγίας

75/363/ΕΟΚ περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τις δραστηριότητες των ιατρών (ΕΕ L 43, σ. 21).

- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε κατά την εκδίκαση διαφοράς μεταξύ της A. Carbonari και 121 άλλων εναγόντων αφενός και του Università degli Studi di Bologna, του Ministero della Sanità, του Ministero dell'Università e della Ricerca Scientifica και του Ministero del Tesoro αφετέρου σχετικά με το δικαίωμα των ειδικευμένων ιατρών να «αμείβονται δεόντως» κατά τη διάρκεια της ειδικεύσεώς τους.

Η κοινοτική νομοθεσία

- 3 Η οδηγία 75/362/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975 (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 196, στο εξής: οδηγία περί αναγνωρίσεως), αφορά την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής και θεσπίζει μέτρα προς διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκατάστασης και του δικαιώματος ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Η οδηγία 75/363/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975 (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 209, στο εξής: συντονιστική οδηγία), αφορά τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τις δραστηριότητες των ιατρών. Οι οδηγίες αυτές έχουν τροποποιηθεί, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 82/76.
- 4 Η οδηγία περί αναγνωρίσεως προβλέπει τρεις περιπτώσεις αναγνωρίσεως των διπλωμάτων ειδικευμένου ιατρού. Όταν η εν λόγω ειδικότητα είναι κοινή σε όλα τα κράτη μέλη και περιλαμβάνεται μεταξύ των ειδικοτήτων που απαριθμούνται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, η αναγνώριση είναι αυτόματη (άρθρο 4). Όταν η ειδικότητα μπορεί να αποκτηθεί σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη και μνημονεύεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, η αναγνώριση είναι αυτόματη μεταξύ των εν λόγω κρατών (άρθρο 6). Τέλος, το άρθρο 8 ορίζει ότι, όσον αφορά τις ειδικότητες που δεν περιλαμβάνονται ούτε στην απαρίθμηση του άρθρου 5 ούτε στην απαρίθμηση του άρθρου 7, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να

απαιτήσει από τους υπηκόους των κρατών μελών να εκπληρώνουν τις προϋποθέσεις εκπαίδευσης που προβλέπει συναφώς το εσωτερικό δίκαιό του, λαμβάνοντας πάντως υπόψη τις περιόδους εκπαίδευσης που έχουν συμπληρώσει οι υπήκοοι αυτοί και οι οποίες πιστοποιούνται με τίτλο εκπαίδευσης που έχει χορηγηθεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής ή προελεύσεως του ενδιαφερομένου, εφόσον οι εν λόγω περίοδοι αντιστοιχούν στις απαιτούμενες στο κράτος μέλος υποδοχής για τη σχετική ειδίκευση.

- 5 Η συντονιστική οδηγία προβλέπει ορισμένη εναρμόνιση των προϋποθέσεων εκπαίδευσης και αποκτήσεως των διαφόρων ιατρικών ειδικοτήτων, με σκοπό την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, των πιστοποιητικών και των άλλων τίτλων ιατρικών ειδικοτήτων.

- 6 Κατά τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας, προς τον σκοπό συντονισμού των προϋποθέσεων ειδικεύσεως των ιατρών, «πρέπει να προβλεφθούν ορισμένα ελάχιστα κριτήρια που να αφορούν την πρόσβαση στην ειδίκευση, την ελάχιστη διάρκεια αυτής, τον τρόπο και τον τόπο όπου πρέπει να πραγματοποιείται», στη δε τελευταία φράση προστίθεται ότι «τα κριτήρια αυτά αφορούν μόνο τις ειδικότητες που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη».

- 7 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της συντονιστικής οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 9 της οδηγίας 82/76, προβλέπει ειδικότερα ότι η εκπαίδευση που οδηγεί στην απόκτηση διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου ιατρικής ειδικότητας πρέπει να ανταποκρίνεται στους όρους που προβλέπονται στην εν λόγω διάταξη. Μεταξύ άλλων, απαιτείται, σύμφωνα με το στοιχείο γ', η εκπαίδευση αυτή να «πραγματοποιείται κατά πλήρη απασχόληση και υπό την εποπτεία των αρμόδιων αρχών ή οργανισμών σύμφωνα με το σημείο 1 του παραρτήματος».

- 8 Το παράρτημα της συντονιστικής οδηγίας, το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 13 της οδηγίας 82/76 και επιγράφεται: «Χαρακτηριστικά της ειδικεύσεως κατά πλήρη απασχόληση και της ειδικεύσεως κατά μερική απασχόληση», ορίζει τα εξής:

«1. Ειδίκευση κατά πλήρη απασχόληση

Πραγματοποιείται σε ατομικές θέσεις αποκτήσεως ειδικότητας αναγνωρισμένες από τις αρμόδιες αρχές.

Προϋποθέτει τη συμμετοχή στο σύνολο των ιατρικών δραστηριοτήτων του τμήματος όπου πραγματοποιείται η εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των εφημεριών, ούτως ώστε ο ειδικευόμενος ιατρός ν' αφιερώνει σ' αυτήν την πρακτική και θεωρητική εκπαίδευση όλη την επαγγελματική του δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδας εργασίας και κατά τη διάρκεια όλου του έτους σύμφωνα με το καθοριζόμενο από τις αρμόδιες αρχές τρόπο. Κατά συνέπεια οι θέσεις αυτές είναι δεόντως αμειβόμενες.

Η εκπαίδευση αυτή δύναται να διακοπεί για λόγους όπως η στρατιωτική θητεία, επαγγελματικές αποστολές, κύηση, ασθένεια. Η διακοπή δεν δύναται να συντομεύσει τη συνολική διάρκεια της εκπαιδεύσεως.

(...)

- 9 Τα άρθρα 4 και 5 της συντονιστικής οδηγίας καθορίζουν την ελάχιστη διάρκεια της ειδικεύσεως που οδηγεί στην απόκτηση διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου προβλεπόμενου στα άρθρα 5 και 7 της οδηγίας περί αναγνωρίσεως για ειδικότητες οι οποίες είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή σε περισσότερα από αυτά.

- 10 Το άρθρο 16 της οδηγίας 82/76 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για τη συμμόρφωσή τους προς την οδηγία αυτή μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1982 και ενημερώνουν αμέσως περί αυτού την Επιτροπή.
- 11 Η οδηγία περί αναγνωρίσεως, η συντονιστική οδηγία και η οδηγία 82/76 καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από την οδηγία 93/16/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, για τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιατρών και της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων τους (ΕΕ L 165, σ. 1), αλλά η κατάργηση αυτή είναι μεταγενέστερη των περιστατικών που οδήγησαν στη γένεση της διαφοράς της κύριας δίκης.

Η εθνική νομοθεσία

- 12 Η οδηγία περί αναγνωρίσεως και η συντονιστική οδηγία μεταφέρθηκαν στο δίκαιο της Ιταλικής Δημοκρατίας με τον νόμο 217, της 22ας Μαΐου 1978 [*GURI* (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ιταλικής Δημοκρατίας) αριθ. φύλλου 146, της 29ης Μαΐου 1978].
- 13 Με απόφαση της 7ης Ιουλίου 1987 στην υπόθεση 49/86, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1987, σ. 2995), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Ιταλική Δημοκρατία, μη θεσπίζοντας εντός της ταχθείσας προθεσμίας τις αναγκαίες διατάξεις για να συμμορφωθεί με την οδηγία 82/76, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΟΚ.
- 14 Κατόπιν της ανωτέρω αποφάσεως του Δικαστηρίου, η οδηγία 82/76 μεταφέρθηκε στο ιταλικό δίκαιο με το decreto legislativo (νομοθετικό διάταγμα) 257, της 8ης Αυγούστου 1991 (*GURI* αριθ. φύλλου 191, της 16ης Αυγούστου 1991, στο εξής: ΝΔ 257). Το ΝΔ 257 άρχισε να ισχύει 15 ημέρες μετά τη δημοσίευσή του.

15 Το άρθρο 4 του ΝΔ 257 ορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ιατρών που εκπαιδεύονται προς απόκτηση ειδικότητας, ενώ το άρθρο 6 προβλέπει τη χορήγηση υποτροφιών στους ειδικευόμενους ιατρούς.

16 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του ΝΔ 257 ορίζει τα εξής:

«Όσοι έχουν γίνει δεκτοί σε σχολές ειδικεύσεως (...) με σκοπό την απόκτηση ειδικότητας κατόπιν εκπαίδευσως με πλήρη απασχόληση λαμβάνουν, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου εκπαίδευσως, υποτροφία, η οποία καθορίζεται για το έτος 1991 σε 21 500 000 ιταλικές λίρες (LIT). Από την 1η Ιανουαρίου 1992 το ποσό αυτό αναπροσαρμόζεται τιμαριθμικά βάσει της προβλεπόμενης αυξήσεως του τιμαριθμού και αναθεωρείται ανά τριετία με απόφαση του Υπουργού Υγείας (...) σε συνάρτηση με την αύξηση των κατώτατων μισθών του ιατρικού προσωπικού που παρέχει εξαρτημένη εργασία στο πλαίσιο του Εθνικού Συστήματος Υγείας.»

17 Τέλος, το άρθρο 8, παράγραφος 2, του ίδιου αυτού ΝΔ διευκρινίζει ότι οι διατάξεις του αρχίζουν να εφαρμόζονται από το ακαδημαϊκό έτος 1991/92.

18 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η ανωτέρω διάταξη του ΝΔ 257 ερμηνεύθηκε υπό την έννοια ότι η υποτροφία που καθιερώθηκε με το ΝΔ αυτό δεν χορηγείται, ακόμη και μετά το ακαδημαϊκό έτος 1991/92, στους ειδικευόμενους ιατρούς που είχαν αρχίσει την εκπαίδευσή τους πριν από το έτος αυτό.

Η διαφορά της κύριας δίκης

- 19 Οι ενάγοντες δήλωσαν ότι είναι όλοι πτυχιούχοι της ιατρικής. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1990/91 ήσαν εγγεγραμμένοι σε διάφορες σχολές ειδικεύσεως της ιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου της Μπολόνιας, για να ειδικευθούν σε διάφορους τομείς, π.χ. στην καρδιολογία, μαιευτική, νευρολογία, ψυχιατρική, παιδιατρική, ουρολογία, οφθαλμολογία, ιατρική της εργασίας κ.λπ.
- 20 Δεδομένου ότι δεν έλαβαν καμία αμοιβή για το εν λόγω ακαδημαϊκό έτος, οι ενάγοντες υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, με την αγωγή που κατέθεσαν στις 30 Ιουλίου 1992 ενώπιον της Pretura circondariale di Bologna, ότι, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και του σημείου 1 του παραρτήματος της συντονιστικής οδηγίας, όπως είχε τροποποιηθεί με την οδηγία 82/76, δικαιούνταν να «αμείβονται δεόντως» κατά τη διάρκεια της ειδικεύσεώς τους.
- 21 Οι εναγόμενοι της κύριας δίκης ισχυρίστηκαν κυρίως ότι οι επίμαχες οδηγίες δεν μπορούν να θεωρηθούν ως έχουσες άμεσα αποτελέσματα, διότι οι διατάξεις τους δεν επιβάλλουν στο Δημόσιο σαφείς, ακριβείς και απαλλαγμένες αιρέσεων υποχρεώσεις σχετικά με την καταβολή αμοιβής στους ειδικευόμενους ιατρούς.
- 22 Η Pretura circondariale di Bologna, κρίνοντας ότι η επίλυση της διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία της κοινοτικής νομοθεσίας, και ιδίως της οδηγίας 82/76, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Ερωτάται κατά πόσον η διάταξη της οδηγίας 82/76/ΕΟΚ, η οποία προβλέπει ότι οι θέσεις αποκτήσεως ιατρικής ειδικότητας “είναι δεόντως αμειβόμενες”, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει απευθείας εφαρμογή υπέρ των ειδικευομένων ιατρών έναντι των διοικητικών οργάνων της Ιταλικής Δημοκρα-

τίας, αν ληφθεί υπόψη ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέλειψε να θεσπίσει εμπροθέσμως ειδικές διατάξεις για την εφαρμογή της. Ερωτάται κατά πόσον η διάταξη αυτή αφενός παρέχει στους ειδικευόμενους ιατρούς το δικαίωμα να λαμβάνουν τη δέουσα αμοιβή, η οποία συναρτάται προς την εν γένει εκπαιδευτική δραστηριότητα που αναπτύσσεται εντός των τμημάτων και υπηρεσιών στα οποία έχει αναθέσει το Δημόσιο την εκπαίδευση αυτή, και αφετέρου επιβάλλει παράλληλα στις εν λόγω διοικητικές αρχές, στις οποίες περιλαμβάνεται το Πανεπιστήμιο της Μπολόνιας, την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής αυτής.»

- 23 Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν κατά πόσον, αν δεν έχουν θεσπισθεί εμπροθέσμως μέτρα μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο, το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', καθώς και το σημείο 1 του παραρτήματος της συντονιστικής οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76, τα οποία προβλέπουν την υποχρέωση καταβολής της δέουσας αμοιβής για τις περιόδους εκπαιδεύσεως με σκοπό την απόκτηση ιατρικής ειδικότητας, είναι, από άποψη περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς ακριβείς, ώστε οι ειδικευόμενοι ιατροί να μπορούν να επικαλεσθούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων την υποχρέωση αυτή έναντι των διοικητικών αρχών κράτους μέλους.
- 24 Πρώτον, πρέπει να εξετασθεί το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και του σημείου 1 του παραρτήματος της συντονιστικής οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76, ώστε να προσδιορισθούν οι ιατρικές ειδικότητες για τις οποίες οι ειδικευόμενοι ιατροί έχουν ενδεχομένως το δικαίωμα να αμείβονται δεόντως κατά τη διάρκεια της ειδικεύσεώς τους.
- 25 Οι ενάγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι, ακόμη και αν η οδηγία περί αναγνωρίσεως δεν αναφέρει ορισμένες από τις επίμαχες ειδικότητες ως κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα από αυτά, από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία ισχύει για τις όμοιες ή παρόμοιες καταστάσεις, και από την αρχή της αναγνωρίσεως των ειδικοτήτων συνάγεται ότι το ανωτέρω γεγονός δεν αναιρεί την υποχρέωση καταβολής της δέουσας αμοιβής ανάλογης προς την προβλεπόμενη από την κοινοτική νομοθεσία.

- 26 Αντίθετα, η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή φρονούν, παραπέμποντας στην απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 1994, C-277/93, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Συλλογή 1994, σ. I-5515), ότι το δικαίωμα λήψεως αμοιβής κατά τη διάρκεια της ειδικεύσεως αφορά μόνον τις ειδικότητες που αναφέρονται στα άρθρα 5 και 7 της οδηγίας περί αναγνωρίσεως.
- 27 Επ' αυτού αρκεί να υπενθυμισθεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί, με τη σκέψη 20 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ισπανίας, ότι η υποχρέωση καταβολής αμοιβής για τις περιόδους εκπαίδευσως προς απόκτηση ιατρικής ειδικότητας, την οποία προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της συντονιστικής οδηγίας, επιβάλλεται μόνο για τις ιατρικές ειδικότητες που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα απ' αυτά και που μνημονεύονται στο άρθρο 5 ή στο άρθρο 7 της οδηγίας περί αναγνωρίσεως.
- 28 Δεδομένου ότι οι διατάξεις αυτές απαριθμούν, σε σχέση με τις περιόδους εκπαίδευσως για την απόκτηση των οικείων ειδικοτήτων, τόσο τις εν ισχύ εντός των κρατών μελών ονομασίες όσο και τις αρμόδιες αρχές ή τους αρμόδιους οργανισμούς, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει ποιοι από τους ενάγοντες ανήκουν στην κατηγορία ιατρών που επιδιώκουν την απόκτηση ειδικότητας για την οποία προβλέπεται, σύμφωνα με τη συντονιστική οδηγία, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76, το δικαίωμα λήψεως δέουσας αμοιβής κατά τη διάρκεια της ειδικεύσεώς τους.
- 29 Δεύτερον, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι μόνη η τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων, τις οποίες καθορίζει ο εθνικός νομοθέτης, μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στους ειδικευόμενους ιατρούς να πραγματοποιούν την ειδίκευση κατά πλήρη απασχόληση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τη συντονιστική οδηγία, και συνεπώς να λαμβάνουν τη δέουσα αμοιβή.
- 30 Η Ισπανική Κυβέρνηση φρονεί ειδικότερα ότι το δικαίωμα λήψεως αμοιβής δεν αποτελεί χαρακτηριστικό της ειδικεύσεως που προβλέπει η συντονιστική οδηγία προς τον σκοπό συντονισμού των διαφόρων συστημάτων. Το δικαίωμα αυτό αποτελεί απλώς τη συνέπεια των χαρακτηριστικών της ειδικεύσεως αυτής. Το δικαίωμα αυτό εξαρτάται δηλαδή, πρώτον, από τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων από τις εθνικές αρχές, οι οποίες πρέπει να καθιερώσουν ένα σύστημα ειδικεύσεως

κεύσεως σύμφωνο προς τη συντονιστική οδηγία, και, δεύτερον, από την προϋπόθεση ότι οι ειδικευόμενοι ιατροί πραγματοποιούν ειδίκευση κατά πλήρη απασχόληση υπό την έννοια του παραρτήματος της εν λόγω οδηγίας.

- 31 Εκ προοιμίου υπενθυμίζεται ότι ο εκπρόσωπος της Ιταλικής Κυβερνήσεως δήλωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι από το ακαδημαϊκό έτος 1991/92 η εκπαίδευση των ειδικευομένων ιατρών στην Ιταλία πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας περί αναγνώρισεως, της συντονιστικής οδηγίας και της οδηγίας 82/76.
- 32 Για τα προ του 1991/92 ακαδημαϊκά έτη, ο εκπρόσωπος της Ιταλικής Κυβερνήσεως υπενθύμισε ότι οι ειδικευόμενοι ιατροί δεν είχαν την υποχρέωση να τηρούν τον κανόνα περί πλήρους απασχολήσεως.
- 33 Επ' αυτού πρέπει να τονισθεί ότι το σημείο 1 του παραρτήματος της συντονιστικής οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76, είναι σαφές και απαλλαγμένο αμυγνολήσεων, καθόσον απαιτεί τη συμμετοχή του ειδικευόμενου στο σύνολο των ιατρικών δραστηριοτήτων του τμήματος όπου πραγματοποιείται η εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των εφημεριών, ούτως ώστε ο ειδικευόμενος ιατρός να αφιερώνει σ' αυτήν την πρακτική και θεωρητική εκπαίδευση όλη την επαγγελματική του δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδας εργασίας και κατά τη διάρκεια όλου του έτους.
- 34 Μολονότι στο σημείο αυτό προβλέπεται ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να καθορίζουν τον τρόπο συμμετοχής, οι προϋποθέσεις της ειδικεύσεως κατά πλήρη απασχόληση απαριθμούνται στο σημείο αυτό με επαρκή σαφήνεια, πράγμα που σημαίνει ότι το αιτούν δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να εξακριβώσει ποιοι από τους ενάγοντες της κύριας δίκης ανήκουν στην κατηγορία των ειδικευομένων ιατρών οι οποίοι πληρούσαν πριν από το ακαδημαϊκό έτος 1991/92 τις προϋποθέσεις ειδικεύσεως κατά πλήρη απασχόληση, υπό την έννοια της συντονιστικής οδηγίας και της οδηγίας 82/76.

- 35 Τρίτον, οι ενάγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι, όσον αφορά το περιεχόμενο της υποχρέωσης καταβολής αμοιβής για τον χρόνο εκπαίδευσης προς απόκτηση ιατρικής ειδικότητας, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη τόσο την προγενέστερη όσο και τη μεταγενέστερη της οδηγίας 82/76 εθνική νομοθεσία, προκειμένου να συμμορφωθεί προς το γράμμα και το πνεύμα της οδηγίας αυτής. Κατά τους ενάγοντες, αν ληφθούν υπόψη οι διατάξεις του ΝΔ 257, μπορούν να προσδιορισθούν πλήρως αφενός το περιεχόμενο του δικαιώματος των ειδικευόμενων ιατρών να λαμβάνουν τη δέουσα αμοιβή και αφετέρου η δημόσια αρχή που υποχρεούται, λόγω της υφιστάμενης εργασιακής σχέσεως, να καταβάλλει την αμοιβή αυτή.
- 36 Κατά την Ιταλική και την Ισπανική Κυβέρνηση, οι επίμαχες διατάξεις δεν έχουν επαρκή ακρίβεια και δεν είναι απαλλαγμένες αιρέσεων. Κατά συνέπεια, εφόσον δεν έχουν ληφθεί μέτρα μεταφοράς τους στο εθνικό δίκαιο, δεν μπορούν να παράσχουν ευθέως στους ειδικευόμενους ιατρούς το δικαίωμα να λαμβάνουν τη δέουσα αμοιβή.
- 37 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, μολονότι οι επίμαχες διατάξεις προβλέπουν υποχρέωση που χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και ακρίβεια και συνίσταται στην καταβολή ορισμένου χρηματικού ποσού ως αμοιβής για την παροχή μισθωτής εργασίας εντός πανεπιστημιακών κέντρων ή νοσηλευτικών ιδρυμάτων που έχουν εγκριθεί προς τούτο από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, ο κοινοτικός νομοθέτης έχει αναθέσει σιωπηρά στα αρμόδια όργανα των κρατών μελών ή στις εθνικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας τον καθορισμό του ύψους της «δέουσας» αμοιβής, σε συνάρτηση προς την ποσότητα και την ποιότητα των δραστηριοτήτων των ειδικευόμενων ιατρών, πράγμα που σημαίνει ότι το στοιχείο αυτό δεν είναι απαλλαγμένο αιρέσεων και δεν πληροί επομένως τη σχετική προϋπόθεση.
- 38 Συναφώς δεν αμφισβητείται ότι η οδηγία περί αναγνώρισης αποβλέπει, μεταξύ άλλων, στην αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής ειδικότητας και ότι η συντονιστική οδηγία, προκειμένου να δώσει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβαίνουν στην εν λόγω αμοιβαία αναγνώριση με σκοπό να τεθούν σε σχετικώς ίση μοίρα εντός της Κοινότητας όλοι οι υπήκοοι των κρατών μελών που ασκούν το εν λόγω επάγγελμα, προβλέπει κάποια εναρμόνιση των προϋποθέσεων ειδικεύσεως και αποκτήσεως των διαφόρων ιατρικών ειδικοτήτων.

- 39 Μεταξύ των ελάχιστων προϋποθέσεων που τίθενται για την εκπαίδευση των ιατρών προς απόκτηση ειδικότητας καταλέγονται τα κριτήρια για την ελάχιστη διάρκεια της ειδικεύσεως, τον τρόπο και τον τόπο της πραγματοποιήσεώς της, τον έλεγχο στον οποίο πρέπει να υπόκειται, καθώς και η υποχρέωση καταβολής της δέουσας αμοιβής.
- 40 Όσον αφορά την τήρηση των ελάχιστων προϋποθέσεων εκπαίδευσως προς απόκτηση ιατρικής ειδικότητας, διαπιστώνεται ότι ο κοινοτικός νομοθέτης, δίνοντας έμφαση στην ελάχιστη διάρκεια της ειδικεύσεως καθώς και στο γεγονός ότι η ειδίκευση πρέπει να πραγματοποιείται κατά πλήρη απασχόληση, θεώρησε ότι η ποιότητα της ειδικεύσεως των ιατρών δεν θα έπρεπε να διακυβεύεται από την παράλληλη άσκηση π.χ. αμειβόμενης επαγγελματικής δραστηριότητας για ίδιο λογαριασμό. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η οδηγία 82/76 προβλέπει την υποχρέωση καταβολής αμοιβής για τις περιόδους εκπαίδευσως προς απόκτηση ιατρικής ειδικότητας.
- 41 Η τελευταία αυτή υποχρέωση συναρτάται επομένως πλήρως προς την τήρηση των προϋποθέσεων ειδικεύσεως των ιατρών από τις οποίες εξαρτάται, κατά την οδηγία περί αναγνώρισεως, η εκ μέρους των κρατών μελών αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής ειδικότητας.
- 42 Από το σύστημα της αμοιβαίας αναγνώρισεως των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής ειδικότητας προκύπτει συνεπώς ότι το κράτος μέλος εντός του οποίου πραγματοποιείται η ειδίκευση πρέπει να διασφαλίζει ότι η ειδίκευση αυτή ανταποκρίνεται σε όλες τις προϋποθέσεις που θέτουν η συντονιστική οδηγία και η οδηγία 82/76 και ότι οι ειδικευόμενοι ιατροί λαμβάνουν αμοιβή.
- 43 Πράγματι, αν τα ανωτέρω δεν διασφαλίζονται, οι αρχές των άλλων κρατών μελών δεν θα μπορούν να βασίζονται στην ισοτιμία της ρυθμίσεως του οικείου κράτους μέλους, όσον αφορά την εκπαίδευση των ιατρών προς απόκτηση ειδικότητας, και έτσι θα διακυβευόταν ο σκοπός της οδηγίας περί αναγνώρισεως,

της συντονιστικής οδηγίας και της οδηγίας 82/76. Εξάλλου, όταν ένα κράτος μέλος δεν θέτει για την απόκτηση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής ειδικότητας τις προϋποθέσεις ειδικεύσεως που προβλέπουν η συντονιστική οδηγία και η οδηγία 82/76, οι λαβόντες ειδικότητα κατόπιν τέτοιας εκπαίδευσής ιατροί δεν ανήκουν στην κατηγορία των ιατρών για τους οποίους ισχύει το σύστημα της αμοιβαίας αναγνώρισεως των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων, το οποίο προβλέπουν η οδηγία περί αναγνώρισεως, η συντονιστική οδηγία και η οδηγία 82/76.

- 44 Για τον λόγο ακριβώς αυτόν επομένως, το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και το σημείο 1 του παραρτήματος της συντονιστικής οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76, επιβάλλουν στα κράτη μέλη, όταν πρόκειται για ιατρούς για τους οποίους ισχύει το σύστημα της αμοιβαίας αναγνώρισεως, την υποχρέωση να τους καταβάλλουν αμοιβή κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους προς απόκτηση ειδικότητας, εφόσον η σχετική ειδικότητα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Η υποχρέωση αυτή είναι επομένως απαλλαγμένη αιρέσεων και ακρούτως ακριβής.
- 45 Εντούτοις, η συντονιστική οδηγία και η οδηγία 82/76 δεν περιέχουν κοινοτικό ορισμό ούτε για την αμοιβή που πρέπει να χαρακτηρίζεται ως δέουσα αμοιβή ούτε για τις μεθόδους καθορισμού της αμοιβής αυτής. Ο ορισμός αυτός αποκείται κατ' αρχήν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τα οποία πρέπει να θεσπίζουν συγκεκριμένα εκτελεστικά μέτρα στον τομέα αυτό.
- 46 Τέλος, όσον αφορά τον προσδιορισμό του φορέα που υπέχει την υποχρέωση καταβολής της δέουσας αμοιβής, διαπιστώνεται αναμφισβήτητα ότι, όπως τονίζει η Επιτροπή, ούτε η συντονιστική οδηγία ούτε η οδηγία 82/76 προσδιορίζουν τον οφειλέτη της αμοιβής που πρέπει να καταβάλλεται κατά τον χρόνο της ειδι-

κεύσεως και ότι συνεπώς τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία διακριτική ευχέρεια για τον προσδιορισμό του οφειλέτη αυτού.

- 47 Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και το σημείο 1 του παραρτήματος της συντονιστικής οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76, δεν είναι, από την άποψη αυτή, απαλλαγμένα αιρέσεων. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις αυτές δεν επιτρέπουν στο εθνικό δικαστήριο να προσδιορίσει ούτε τον οφειλέτη που υποχρεούται να καταβάλλει τη δέουσα αμοιβή ούτε το ύψος της αμοιβής αυτής.
- 48 Πρέπει πάντως να υπομνησθεί ότι, όπως δέχθηκε — και δέχεται έκτοτε παγίως — το Δικαστήριο με την απόφαση της 10ης Απριλίου 1984, 14/83, Von Colson και Kamann (Συλλογή 1984, σ. 1891, σκέψη 26), η απορρέουσα από οδηγία υποχρέωση των κρατών μελών να επιτύχουν το αποτέλεσμα που αυτή επιδιώκει, καθώς και το καθήκον που έχουν δυνάμει του άρθρου 5 της Συνθήκης να λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής, επιβάλλονται σε όλες τις αρχές των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Όπως προκύπτει από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το εθνικό δικαστήριο, όταν εφαρμόζει το εθνικό δίκαιο, και συγκεκριμένα τις διατάξεις νόμου που θεσπίστηκαν, όπως συμβαίνει στη διαφορά της κύριας δίκης, με σκοπό ακριβώς τη μεταφορά οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, οφείλει να ερμηνεύει το εθνικό δίκαιο λαμβάνοντας κατά το δυνατό υπόψη το γράμμα και τον σκοπό της οδηγίας, ώστε να επιτυγχάνεται το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με την οδηγία αυτή, και να συμμορφώνεται έτσι προς το άρθρο 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (βλ. αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, Marleasing, Συλλογή 1990, σ. I-4135, σκέψη 8, και της 16ης Δεκεμβρίου 1993, C-334/92, Wagner Miret, Συλλογή 1993, σ. I-6911, σκέψη 20).
- 49 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει κατά πόσον το σύνολο των διατάξεων του εθνικού δικαίου και ειδικότερα, όσον αφορά τον μετά την έναρξη της ισχύος τους χρόνο, οι διατάξεις νόμου εκδοθέντος με σκοπό τη μεταφορά της οδηγίας 82/76 στο εσωτερικό δίκαιο μπορούν να ερμηνευθούν, αμέσως μετά την έναρξη της ισχύος των διατάξεων αυτών, σύμφωνα με το γράμμα και το πνεύμα της εν λόγω οδηγίας, προκειμένου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα.

- 50 Κατά συνέπεια, στην υπόθεση την οποία αφορά η κύρια δίκη, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω στοιχεία, κατά πόσον το ύψος της δέουσας αμοιβής και ο φορέας που υπέχει την υποχρέωση καταβολής της αμοιβής αυτής μπορούν να προσδιοριστούν βάσει του συνόλου των διατάξεων του εθνικού δικαίου.
- 51 Εξάλλου, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή εξέτασαν το ενδεχόμενο υπάρξεως ευθύνης του Ιταλικού Δημοσίου για τις ζημίες που προκλήθηκαν από την παράβαση των υποχρεώσεων που επιβάλλει στην Ιταλία η οδηγία 82/76.
- 52 Δεδομένου ότι δεν υποβλήθηκε προδικαστικό ερώτημα για το ζήτημα αυτό, αρκεί να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο έχει επανειλημμένα δεχθεί ότι, οσάκις το προβλεπόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθεί διά της ερμηνευτικής οδού, το κοινοτικό δίκαιο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αποκαθιστούν τις ζημίες που προκαλούνται στους ιδιώτες λόγω μη μεταφοράς οδηγίας στο εσωτερικό τους δίκαιο, εφόσον πληρούνται τρεις προϋποθέσεις, και συγκεκριμένα, πρώτον, εφόσον ο παραβιασθείς κανόνας δικαίου έχει ως σκοπό την απονομή στους ιδιώτες δικαιωμάτων των οποίων το περιεχόμενο να μπορεί να προσδιορισθεί, δεύτερον, εφόσον πρόκειται για κατάφωρη παράβαση και, τρίτον, εφόσον υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παραβάσεως της υποχρεώσεως του κράτους και της βλάβης που υπέστησαν οι ζημιωθέντες (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1994, C-91/92, Faccini Dori, Συλλογή 1994, σ. I-3325, σκέψη 27, και της 8ης Οκτωβρίου 1996, C-178/94, C-179/94 και C-188/94 έως C-190/94, Dillenkofer κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-4845, σκέψεις 21 και 23).
- 53 Συναφώς, το Δικαστήριο, με την απόφαση της 10ης Ιουλίου 1987 στις συνεδिकाσθείσες υποθέσεις C-94/95 και C-95/95, Bonifaci κ.λπ. και Berto κ.λπ. (Συλλογή 1997, σ. I-3969), αποφάνθηκε ότι η πλήρης και αναδρομική εφαρμογή των μέτρων εκτελέσεως μιας οδηγίας παρέχει τη δυνατότητα εξαλείψεως των επιζήμιων συνεπειών της εκπρόθεσμης μεταφοράς της, υπό τον όρον ότι η οδηγία έχει μεταφερθεί προσηκόντως στο εσωτερικό δίκαιο. Εντούτοις, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να μεριμνά ώστε η αποκατάσταση της ζημίας να είναι η

προσήκουσα. Η πλήρης, νομότυπη και αναδρομική εφαρμογή των μέτρων εκτέλεσης της οδηγίας αρκεί κατά κανόνα προς τούτο, εκτός αν οι ζημιωθέντες αποδείξουν ότι έχουν υποστεί επιπλέον ζημίες λόγω του ότι δεν τους δόθηκαν, όταν έπρεπε, τα χρηματικά οφέλη που εγγυάται η οδηγία, ζημίες για τις οποίες πρέπει συνεπώς να καταβληθεί επίσης αποζημίωση.

54 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο ερώτημα που υποβλήθηκε πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', καθώς και το σημείο 1 του παραρτήματος της συντονιστικής οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την εξής έννοια:

- Η υποχρέωση καταβολής της δέουσας αμοιβής για τις περιόδους εκπαίδευσης προς απόκτηση ιατρικής ειδικότητας επιβάλλεται μόνο για τις ιατρικές ειδικότητες που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα απ' αυτά και που μνημονεύονται στο άρθρο 5 ή στο άρθρο 7 της οδηγίας περί αναγνώρισεως.
- Η υποχρέωση αυτή είναι απαλλαγμένη αιρέσεων και ακριβώς ακριβής, καθόσον, προκειμένου το σύστημα της αμοιβαίας αναγνώρισεως που προβλέπει η οδηγία περί αναγνώρισεως να ισχύει για έναν ειδικευμένο ιατρό, η ειδικεισή του πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί κατά πλήρη απασχόληση και να έχει καταβληθεί αμοιβή.
- Η υποχρέωση όμως αυτή δεν παρέχει από μόνη της στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να προσδιορίζει ούτε τον οφειλέτη που υποχρεούται να καταβάλλει τη δέουσα αμοιβή ούτε το ύψος της αμοιβής αυτής.

Το εθνικό δικαστήριο οφείλει πάντως, όταν εφαρμόζει διατάξεις του εθνικού δικαίου, ανεξαρτήτως του αν οι διατάξεις αυτές είναι προγενέστερες ή μεταγενέστερες μιας οδηγίας, να τις ερμηνεύει κατά το δυνατόν σύμφωνα με το γράμμα και το πνεύμα της εν λόγω οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 55 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ιταλική και η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 2ας Δεκεμβρίου 1996 η Pretura circondariale di Bologna, αποφαινεται:

Το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', καθώς και το σημείο 1 του παραρτήματος της οδηγίας 75/363/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τις δραστηριότητες των ιατρών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 82/76/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 1982, περί τροποποίησης της οδηγίας 75/362/ΕΟΚ περί αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής και περί των μέτρων προς διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως και του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθώς και της οδηγίας 75/363, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την εξής έννοια:

— Η υποχρέωση καταβολής της δέουσας αμοιβής για τις περιόδους εκπαίδευσως προς απόκτηση ιατρικής ειδικότητας επιβάλλεται μόνο για τις

ιατρικές ειδικότητες που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα απ' αυτά και που μνημονεύονται στο άρθρο 5 ή στο άρθρο 7 της οδηγίας 75/362/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975.

- Η υποχρέωση αυτή είναι απαλλαγμένη αιρέσεων και αρκούντως ακριβής, καθόσον, προκειμένου το σύστημα της αμοιβαίας αναγνώρισεως που προβλέπει η οδηγία 75/362 να ισχύει για έναν ειδικευμένο ιατρό, η ειδικεισή του πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί κατά πλήρη απασχόληση και να έχει καταβληθεί αμοιβή.
- Η υποχρέωση όμως αυτή δεν παρέχει από μόνη της στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να προσδιορίζει ούτε τον οφειλέτη που υποχρεούται να καταβάλλει τη δέουσα αμοιβή ούτε το ύψος της αμοιβής αυτής.

Το εθνικό δικαστήριο οφείλει πάντως, όταν εφαρμόζει διατάξεις του εθνικού δικαίου, ανεξαρτήτως του αν οι διατάξεις αυτές είναι προγενέστερες ή μεταγενέστερες μιας οδηγίας, να τις ερμηνεύει κατά το δυνατόν σύμφωνα με το γράμμα και το πνεύμα της εν λόγω οδηγίας.

Moitinho de Almeida

Gulmann

Edward

Sevón

Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 25 Φεβρουαρίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass

J.-P. Puissochet